

Nr 128.

Av herr **Ohlin m. fl.**, om utbyggnad av folkomröstningsinstitutet.

Frågan om utbyggnad av folkomröstningsinstitutet, som enligt nu gällande regler (RO § 49) endast kan anordnas i rådgivande syfte och först efter samstämmande beslut därom av Konung och riksdag, har under en följd av år varit aktuell. Med bifall till då väckta motioner beslöt 1948 års riksdag hemställa om utredning i sådant syfte. Utredningen har under fjolåret framlämnat sina förslag — dels angående allmän folkomröstning (SOU 1952: 7), dels angående kommunal folkomröstning (SOU 1952: 47). Utredningens majoritet har därvid stannat inför en begränsad utbyggnad av möjligheterna att anordna folkomröstning, medan tre reservanter inom utredningen yrkat en mera genomgripande och fullständig utvidgning av institutet.

För att möjliggöra ett positivt beslut redan vid fjolårets riksdag framlade två av reservanterna inom utredningen motionsvis inför riksdagen det förslag till utbyggnad av det allmänna folkomröstningsinstitutet, till vars förmån de hade reserverat sig inom utredningen. Konstitutionsutskottet ansåg sig emellertid med hänvisning till att utredningens förslag så kort tid dessförinnan blivit tillgängligt inte kunna ingå på ett sakligt bedömande av de i frågan framförda skiljaktiga meningarna, utan avstyrkte motionerna.

En minoritet bestående av sju ledamöter inom konstitutionsutskottet reserverade sig med yrkande att riksdagen måtte principiellt uttala sig till förmån för den utbyggnad av folkomröstningsinstitutet, som reservanterna inom utredningen förordnat, och hos Kungl. Maj:t begära förslag här om. Riksdagen följde emellertid utskotts majoritetens avslagsyrkande.

Starka och övertygande skäl kan åberopas för en utbyggnad av folkomröstningsinstitutet. Ett utbyggt folkomröstningsinstitut skulle, såsom reservanterna inom utredningen framhållit, i vårt lugna och stabila politiska liv betyda en förstärkning och fördjupning av demokratien. Det skulle göra folket mera aktivt än hittills i statsstyrelsen och därigenom öka medborgarnas intresse för allmänna angelägenheter samt skärpa deras direkta ansvar för det politiska skeendet. Det skulle föranleda regering och riksdag att mer än hittills fästa avseende vid skilda samhällsgruppers legitima synpunkter och därigenom verka i riktning mot utjämning och vidgad samverkan mellan olika intressen och partier. Det skulle i viktiga

frågor av icke partibetonad art bli ett värdefullt medel att utröna folkets verkliga mening, likaså i sådana fall då ett betydande antal anhängare av visst parti i en stor fråga icke delar partiets uppfattning.

Av här anförda skäl vill vi åter bringa frågan om en utbyggnad av folkomröstningsinstitutet inför riksdagen. Vi förordar därvid att utbyggnaden sker enligt reservanternas förslag inom utredningen med den modifikation av detsamma som föreslogs av reservanterna inom konstitutionsutskottet vid fjolårets riksdag (utlåtande nr 28). I de olika huvudpunkterna innebär vårt förslag följande:

1. Det konsultativa referendum, som redan finnes inskrivet i grundlagen, bör utformas på så sätt att även en minoritet i riksdagen kan framkalla dylik folkomröstning. Denna minoritet kan lämpligen bestämmas till 40 ledamöter av första respektive 60 ledamöter av andra kammaren.
2. Grundlagsfrågor bör alternativt kunna avgöras genom beslutande folkomröstning på det sättet, att den andra behandlingen må efter samfällt beslut av Konung och riksdag ersättas med omedelbar folkomröstning. Sådant beslut av riksdagen bör fattas med kvalificerad majoritet.
3. Möjlighet till beslutande folkomröstning bör införas
  - a) för sådan allmän lagstiftning som sker av Konung och riksdag samfällt,
  - b) för frågor angående nya eller utökade statsanslag,
  - c) för principbeslut rörande statsverksamhetens gestaltning.

Riksdagen bör dock genom samstämmigt beslut av båda kamrarna i trängande lägen kunna undandraga en viss fråga folkomröstning, vare sig denna avser rådgivande eller beslutande folkomröstning. Frågan om införande av folkinitiativ bör anstå i avvaktan på erfarenheterna av de här föreslagna reformerna.

Då det är angeläget att beslut om utvidgning av folkomröstningsinstitutet fattas före nästa andrakammarval, så att inte denna reform ytterligare fördröjes, vill vi nu föreslå, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om förslag till utbyggnad av den allmänna folkomröstningen i överensstämmelse med ovan angivna riktlinjer att framläggas vid 1954 års riksdag.

Liknande skäl som motiverar ett mera fullständigt utbyggt folkomröstningsinstitut i fråga om de statliga angelägenheterna kan anföras för införandet av ett kommunalt folkomröstningsinstitut. Vi delar härvid den uppfattning, som framförts av herrar Bergvall och Håstad i den av dem avlämnade reservationen till 1950 års valsätts- och folkomröstningsutrednings betänkande angående kommunal folkomröstning (SOU 1952: 47). Då det kommunala folkomröstningsinstitutet helst bör införas samtidigt med utbyggnaden av den statliga folkomröstningen, vilket ej kan ske förrän efter nästa andrakammarval, och då en mera ingående offentlig debatt

inte ägt rum rörande den kommunala folkomröstningen anser vi oss inte i år böra framställa något yrkande i fråga om den kommunala folkomröstningen.

Med hänvisning till vad vi har anfört föreslår vi således,

att riksdagen, under uttalande av angelägenheten att folkomröstningsinstitutet i statliga angelägenheter utbygges på det sätt ovan angivits, måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om framläggande till nästa års riksdag av förslag om sådant utbyggande.

Stockholm den 27 januari 1953.

Bertil Ohlin.

Wald. Svensson.

Manne Ståhl.

Filip Kristensson
i Osby.

Sven Wedén.

Bertil von Friesen.

O. Malmborg,
Skövde.

Ragnhild Sandström.
